

JEBRON INFO

MAANDELIJKS DIGITAAL INFOBLAD

Januari-Februari 2023

JEBRON

2022-2023

Inhoud

- 02 Op de brug tussen het oude en het nieuwe jaar.
- 03 Gelukkig de barmhartigen...Door Anne-Mareike Schol-Wetter
- 04 THOMAS MERTON OVER VREDE
- 08 Bij het sterven van een moeder.
- 09 Psychiater Dirk De Wachter heeft kanker: 'Er waren momenten dat ik nu zelf dacht: ik kan niet meer'
- 13 Overwinningsspeech Lula: "Een Brazilië van vrede, democratie en kansen"
- 18 Jo Dirix, Motief VZW .Het is niet de emancipatiestrijd die onze cultuur bedreigt
- 21 Het nieuwe boek van moraalwetenschapper Dirk Verhofstadt (67), Dagboek 1933, Het gevaar van extreemrechts'
- 29 Politici zouden een deel van hun wedde moeten wegschenken', schrijft politoloog Jonathan Holslag (VUB).
- 30 AGENDA JANUARI-FEBRUARI 2023

Op de brug tussen het oude en het nieuwe jaar.

Als er geen brug is (bijvoorbeeld van 'buiten' naar 'binnen' en omgekeerd), dan redden wij het niet... Alle verkeer, alle relatie gaat immers over en weer over bruggen. Rusteloos reizen van en naar de ander. Loslaten en daarin je houvast vinden. Het is de roeping van ieder een brug te zijn over alle mogelijke afgronden en kloven die mensen scheiden.

Hoor maar naar deze tekst, de litanie-van-alle-mensen:

'Een moeder is brug tussen haar schoot en het leven.

Een vriend is brug tussen alleen en samen.

Een verpleegster is brug tussen leven en dood.

Een priester is brug tussen mensen en God.

Een vader is brug tussen klein-blijven en groot-worden.

Een oude mens is brug tussen verleden en toekomst.

Een dichter is brug tussen werkelijkheid en droom.

Een kind is brug tussen reeds en nog niet.

Een meisje is brug voor haar jongen.

Een jongen is brug voor zijn meisje.

De nacht is brug tussen gisteren en morgen.

Een zoen is brug tussen spreken en zwijgen.

Een lied is brug tussen klank en woord...

Ieder van jullie kan een brug zijn waarover ik loop. En ik vraag jullie: zorg dat ik veilig kan overgaan. Ik zal jou herkennen als de rots in de rivier, als de steen in de bedding, als de steunende hand, als het woord dat mij draagt. Ik zal hardop jouw naam noemen, als jij mij draagt...'

(vrij naar M. Ploem en H. Roeffaers in 'Als een zachte bries...')

Gelukkig de barmhartigen...

Door Anne-Mareike Schol-Wetter

‘Barmhartigheid’ – wanneer heb je dat woord voor het laatst gebruikt? Misschien wel nooit. Toch is deze Bijbelse waarde de moeite waard om eens bij stil te staan. Helemaal in de aanloop naar Sint Maarten, de voormalige soldaat die Jezus’ oproep om de naakten te kleden heel letterlijk nam.

Oog voor elkaar

De legende vertelt dat Martinus van Tours op een koude winterdag samen met een groepje soldaten langs een bedelaar liep. Als enige had hij oog voor de nood van deze man: hij deelde zijn mantel, en maakte daarmee het lot van de bedelaar een stuk draaglijker.

Het is een mooi beginpunt voor waar de Bijbel toe oproept: oog hebben voor de behoeften van de ander en je daardoor aangesproken voelen. Je leest het bijvoorbeeld in Jesaja 58. De profeet is in gesprek met mensen die zich afvragen waarom God niets van zich laat horen – ziet Hij hen dan niet vasten? Heeft Hij geen boodschap aan alle rituelen die ze plichtsgetrouw afdraaien? Nee, daar heeft God inderdaad geen boodschap aan, is het ontzuenderende antwoord. Wat moeten de mensen dan wel doen? Gewoon, aan de slag: gevangenen en verdrukten bevrijden, hun brood delen met mensen die dat nodig hebben, kortom: zich bekommeren om hun medemens.

Eeuwen later heeft Jezus vrijwel dezelfde boodschap voor zijn leerlingen. Hij spreekt over het moment waarop de Mensenzoon komt om over de aarde te oordelen. Sommige mensen stelt Hij een plek in Gods koninkrijk in het vooruitzicht, ‘want,’ zegt Hij, ‘ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe’ (Matteüs 25:35-36). De mensen die zo worden aangesproken zijn verbaasd. ‘Hebben we dit voor u gedaan?’ En Jezus legt dan uit dat hun daden juist zo speciaal waren omdat ze er geen moment aan dachten dat ze hiermee bij God punten zouden kunnen scoren. Het ging hen echt om de ander in nood, niet om hun eigen aanzien.

In de christelijke traditie zijn de daden die Jezus opsomt bekend geworden als de ‘werken van barmhartigheid’. In de middeleeuwen zijn er nog een aantal werken aan toegevoegd, waarbij ook het geestelijke welzijn van de ander een plek krijgt. En recent heeft Paus Franciscus ervoor gepleit om ook ‘zorg voor de schepping’ aan het rijtje toe te voegen.

Met hart en... baarmoeder

Goede werken dus – is dat waar barmhartigheid uiteindelijk om draait? Nou, niet helemaal. Verrassend genoeg is het woord ‘barmhartigheid’ noch in Matteüs 25 noch in Jesaja 58 terug te vinden. Om erachter te komen wat de Bijbel hiermee bedoelt, moet je dan ook breder kijken. Zo merk je dat barmhartigheid niet alleen een kwestie van (hard) werken is. Het is allereerst een houding: de bereidheid om het leed van de ander niet alleen te zien, maar je erdoor te laten

raken. Jeremia 31:20 is een sprekend voorbeeld. God reageert daarin op het berouw van zijn volk. Hij laat zich zien als een vader die 'diep bewogen' is over zijn kind, en die niet anders kan dan zich over dat kind te ontfermen. Racham staat er in het Hebreeuws, afgeleid van het woord voor baarmoeder. Op andere plaatsen wordt hetzelfde woord vertaald met barmhartigheid (bijvoorbeeld Exodus 33:19; Psalm 25:6). En hoewel ons de combinatie van 'God' en 'baarmoeder' misschien vreemd in de oren klinkt, drukt dit beeld wel precies uit waar het om gaat: een oergevoel van bewogenheid dat met geen rationeel argument weg te redeneren valt, en dat je ook niet kunt vangen in een catalogus van goede werken.

Zout en licht

Dat Bijbelse barmhartigheid meer dan één dimensie heeft, ontdek je ook in Matteüs 5. Jezus leidt daar zijn beroemde Bergrede in met een aantal paradoxale uitspraken. 'Gelukkig zijn...', en dan volgt een opsomming van groepen die nou juist helemaal niet zo gelukkig lijken: nederigen van hart, treurende, mensen die vervolgd worden...

Naast het paradoxale karakter valt nog iets op aan de opsomming: het gaat om een combinatie van innerlijke houding en daden. Jezus richt zich tot mensen 'die weten dat ze God nodig hebben' (BGT), en die 'honger en dorsten naar gerechtigheid' (NBV), maar ook tot hen die zich actief inzetten voor vrede. Als innerlijke houding en bereidheid om die houding in de praktijk te brengen, past barmhartigheid hier uitstekend bij. En inderdaad: 'gelukkig zijn de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden.'

Wie zich hierdoor aangesproken weet, zegt Jezus een paar verzen verderop, is het zout van de aarde en het licht in de wereld (Matteüs 5:13-14). Twee ingrediënten die de wereld nodig heeft, crisis of geen crisis.

Barmhartigheid. De kans dat dit een modewoord wordt, blijft klein. Maar we hoeven er dan ook niet over te praten om het in de praktijk te brengen. Gewoon, omdat we bewogen worden door wat de mensen om ons heen nodig hebben.

Anne-Mareike Schol-Wetter*Oud-testamentica. Als hoofd Bijbelgebruik bij het NBG werkt ze onder andere mee aan de deBijbel.nl en Mijn Bijbel, de kinderdienstmethode Bijbel Basics en diverse uitgaven.*

THOMAS MERTON OVER VREDE

In '62 schreef Merton een ethische en spirituele reflectie over oorlog. We vroegen vertaler Willy Eurlings of hij ook lessen heeft voor onze tijd.

De Amerikaanse trappist Thomas Merton (1915-1968) wordt wel eens de bekendste monnik van de 20ste eeuw genoemd. Hij schreef over contemplatie, maar ook over sociale kwesties, zoals racisme en dus ook kernwapens.

Op het hoogtepunt van de koude oorlog, in een tijd waarin een kernoorlog waarschijnlijk leek (denk aan de Cubacrisis), vraagt Merton zich af hoe je op een echt christelijke manier kan kijken naar oorlog en vrede.

Zijn kernwapens wel te verzoenen met de christelijke moraal?

Mertons tekst heeft een woelige geschiedenis. Zijn orde verbood publicatie omdat het niet passend was dat een monnik zich met dit soort van onderwerpen bezighield. Toch deed de tekst de ronde via gestencilde kopieën die van hand tot hand gingen. Tot in het Vaticaan toe. De invloed van Mertons ideeën op de encycliek *Pacem in Terris* (Vrede op Aarde) van paus Johannes XXIII is onmiskenbaar ook al is een directe link niet aantoonbaar.

Pas in 2004 verschijnt de Engelse uitgave en nu is er dus de eerste Nederlandse vertaling. Vertaler Willy Eurlings is voorzitter van de Stichting Mertonvrienden van de Lage Landen. Hij vertaalde meerdere teksten van Thomas Merton en ook een biografie.

We vroegen hem of Merton ook lessen heeft voor onze tijd. Onder het interview kan je enkele fragmenten uit het boek lezen.

Thomas Merton. Vrede in het na-christelijk tijdperk: het boek dat niet mocht worden uitgegeven. Vertaling Willy Eurlings. Voorwoord Jim Forest. Damon, 2022, ISBN 9789463403382, 192 pagina's, 19,90 euro.

Interview met vertaler Willy Eurlings: Hoe actueel is Mertons visie op vrede?

De aanleiding voor de vertaling was natuurlijk de oorlog in Oekraïne. Het boek bevat nog altijd een belangrijke wake-upcall. Merton wil christenen eraan herinneren dat Christus vrede is komen brengen. Wat betekent het dat Christus vredevorst genoemd wordt? Vrede is zoveel meer dan het uitblijven van oorlog. Eigenlijk zijn we dat vergeten.

Merton analyseert het begrip rechtvaardige oorlog van Augustinus, dat tot op vandaag de kern vormt van het spreken over oorlog en vrede door christenen. Hij komt tot een aantal criteria die moeten voldaan zijn:

louter defensief,

onderhandelen moet onmogelijk geworden zijn,

proportioneel: niet meer ellende veroorzaken dan er zonder oorlog geweest zou zijn,

geweld moet controleerbaar blijven.

Vervolgens toont hij met voorbeelden aan dat oorlog een eigen dynamiek krijgt als die eenmaal begonnen is. Oorlog kan bij aanvang wel een rechtvaardige respons zijn, maar wat gebeurt er daarna? Denk bijvoorbeeld aan de massale bombardementen op burgerdoelen in Dresden en Japanse steden tijdens WOII.

De oorspronkelijke motivatie voor een oorlog verdwijnt maar al te vaak uit beeld wanneer de oorlog zich verder ontwikkelt.

Daarin zit de grote actualiteit van Mertons analyse. Kijk bijvoorbeeld naar de westerse oorlogen in Irak en Afghanistan die begonnen als een oorlog tegen terreur. Of de oorlog in Oekraïne. Natuurlijk is het rechtvaardig dat Oekraïne zich verdedigt. Maar dragen de massale westerse wapenleveringen of de stellige oorlogsretoriek van sommige westerse politici wel bij tot vrede?

Merton dringt erop aan om langer te blijven nadenken waar we mee bezig zijn.

Wat bedoelt Merton met het na-christelijke tijdperk?

Wij beschouwen ons in het westen nog vaak als de behoeders van christelijke waarden. Volgens Merton is dat meestal niet meer dan een façade.

Als het werkelijk de bedoeling was van Christus om vrede te brengen en als wij Jezus werkelijk willen navolgen, dan moeten we ons steeds afvragen wat het effect is van ons handelen en spreken op de ander.

Doen we dat wel genoeg? Als we in de Oekraïne-crisis alleen maar verkondigen dat wij aan de goede kant staan, dan vergeten we de Russische jongens die slecht bewapend het slagveld op gestuurd worden.

Merton is ook kritisch voor de pers die soms de neiging heeft om conflicten op de spits te drijven. Wie zou het boek moeten lezen?

Ik denk in de eerste plaats aan christelijke politici en journalisten.

Christenen hebben nood aan een fundamentele onderbouwing van wat het betekent om als christen in de wereld te staan. Welke christelijke keuzes kunnen we nu maken?

Voor Merton gaat het er steeds om contemplatief te leven, dat wil zeggen diep-christelijk, zonder het contact met de mensen te verliezen.

Dat heeft niet alleen met oorlog en vrede te maken. Merton schreef ook over rassendiscriminatie en over contact tussen verschillende religies.

In de laatste hoofdstukken verbreedt hij zijn analyse en noemt hij als één van de grootste gevaren van de moderne wereld het nationalisme. Ook dat is heel actueel, denk maar aan Donald Trump in Amerika en Giorgia Meloni in Italië.

Lees fragmenten uit: Vrede in het na-christelijk tijdperk, Thomas Merton

Voor de christen houdt de leer van de menswording verplichtingen in ten aanzien van God en van de mens.

Als God mens is geworden, is het geen christen ooit geoorloofd onverschillig te staan tegenover het lot van mensen.

Wie gelooft dat Christus het Woord is dat vleesgeworden is, gelooft dat ieder mens in zekere zin moet worden beschouwd als Christus. Want allen zijn minstens potentieel lid van de mystieke Christus. Wie kan met absolute zekerheid van een ander mens beweren dat God niet in hem leeft? ... We zijn dus leerlingen van Christus en noodzakelijkerwijs onze broeders hoeder.

En de vraag die ons wordt gesteld betreft alle mensen. Op dit moment betreft dat het hele menselijke ras.

We kunnen deze vraag niet negeren. We kunnen niet onverantwoordelijk en onchristelijk instemmen met het demonische gebruik van kernwapens voor de vernietiging van een hele natie, een heel continent, of zelfs van het hele menselijke ras. Of wel? De vraag wordt nu gesteld. Dit is de vraag die het onderwerp vormt van dit boek. Misschien wordt ze al te laat gesteld.

We moeten erkennen dat de geest van individualisme en verwarring ons heeft gereduceerd tot een ethiek van "ieder voor zich, en redde wie zich redden kan". Deze ethiek, helaas soms geheiligd met christelijke formules, is niets anders dan de wereldse ethiek van de welvarende samenleving, gebaseerd op het onjuiste uitgangspunt dat, als iedereen maar geld verdient voor zichzelf, het algemeen welzijn automatisch zal volgen op basis van de werking van economische wetten.

Een ethiek van nauwelijks verhuld egoïsme is niet langer een christelijke ethiek.

Ook kunnen we het ons niet veroorloven dit naar het nationaal niveau te tillen en te veronderstellen dat de wereld zich zal aanpassen als ieder land vóór alles zijn eigen voordeel

zoekt. Integendeel, we zijn verplicht om onze horizon te verbreden en onze verantwoordelijkheid te erkennen om een internationale gemeenschap op te bouwen waarin het recht van alle volken en andere groepen zal worden gerespecteerd en gegarandeerd. We kunnen er niet van uitgaan dat een vredige wereldgemeenschap helemaal vanuit zichzelf zal ontstaan uit de chaos van een meedogenloze machtsstrijd – we moeten werken, offers brengen en samenwerken om de fundamenten te leggen waarop toekomstige generaties een stabiele en vreedzame internationale gemeenschap kunnen bouwen. Iedere christen is bij deze taak betrokken en dus heeft iedere christen de plicht om informatie te zoeken en zijn geweten te vormen zodat hij zijn eigen bijdrage kan leveren aan verstandige politieke actie om dit te bereiken.

Ons vertrouwen stellen in de macht van geld is net zomin christelijk als te vertrouwen op de bom.

In beide gevallen is overheersing het doel, niet wederopbouw, en christelijke sociale actie moet werken aan een volledige vernieuwing van sociale structuren overal waar deze niet meer adequaat functioneren. (p.133)

Zeggen dat het christendom de openbaring van liefde is betekent niet gewoon dat christenen fijne, liefhebbende mensen zijn (of zouden moeten zijn). Het betekent dat liefde de sleutel is tot het leven zelf en tot de hele betekenis van de kosmos en van de geschiedenis.

Wanneer christenen dus liefdeloos zijn beroven ze alle andere mensen van toegang tot de centrale waarheid die betekenis geeft aan alle bestaan.

We moeten dus toegeven dat, wanneer het evangelie van de vrede niet langer meer overtuigt als het uit de mond van christenen komt, dat wellicht komt doordat christenen geen levend voorbeeld meer zijn van vrede, eenheid en liefde.

De waarheid is dat extremisten aan beide kanten eigenlijk gelijk hebben. Zij aanschouwen in elkaar het spiegelbeeld van hun eigen haat, angsten, achterdocht en moordlustige bedoelingen. Ieder veronderstelt de gewelddadige doelstelling bij de ander en beschouwt die als vanzelfsprekend. De veronderstelling klopt: ze is gebaseerd op de ervaring van de eigen, ongetwijfeld gewelddadige, bedoelingen.

Het christelijke probleem is niet wie van de twee kanten het morele recht heeft om de eerste bom te gooien, maar om de giftige en verblindende rook van oorlogszuchtige aannames te laten vervliegen.

De opdracht begint bij onszelf. (p.135)

We hebben de neiging om de waarheid op allerlei manieren te verdraaien om onszelf ervan te overtuigen dat non-combattanten eigenlijk ook oorlogvoerenden zijn en dat onze 'aanval' in werkelijkheid een 'verdediging' is en de 'verdediging' van de vijand feitelijk een aanval is. Met dergelijke tactieken zorgen we ervoor dat we niet in staat zijn om het licht en de genade te ontvangen zonder welke we niet kunnen oordelen als spirituele mensen en leden van Christus. Zonder deze speciale gave van het licht blijven we blijkbaar volledig onmachtig om de superioriteit te zien of te waarderen van spirituele wapens, gebed, opoffering, onderhandelen en geweldloze middelen in het algemeen. (p.135)

Waar nu behoefte aan is, is dus niet gewoon de christen die een innerlijke voldoening ervaart door de woorden en het voorbeeld van Christus, maar de christen die probeert Christus volmaakt te volgen, niet alleen in zijn persoonlijk leven, niet alleen in gebed en boetedoening, maar ook in zijn politieke betrokkenheid en in al zijn sociale verantwoordelijkheden. ...

Elke ware christelijke spiritualiteit, zelfs die van de christelijke contemplatief, is en moet altijd diep betrokken zijn op mensen, omdat 'God mens werd, zodat de mens als God kan worden' (Sint-Ireneüs).

De christelijke geest is er een van mededogen, van verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Ze kan niet onverschillig staan ten opzichte van lijden, onrecht, dwaling en onwaarheid. (p.163)

We moeten ons bewust worden van het giftige effect van de massamedia die geweld, wreedheid en sadisme voortdurend onder de aandacht houden van ongeïnformeerde en onverantwoordelijke mensen.

Het is niet langer redelijk of juist om alle beslissingen over te laten aan een grotendeels anonieme machtselite die ons allemaal, door onze passiviteit, naar de ondergang voert. We moeten ons laten horen.

Bij het sterven van een moeder.

Ter nagedachtenis van Lucienne Coene, de mama van Annemie, Hilde en Lieve Seminck.

Op woensdag 12 oktober 2022 overleed Lucienne, mama, oma en omi.

Tot een week voor haar overlijden was ze zeer alert gebleven. Ze las nog dagelijks de krant (De Standaard), ze keek naar Terzake en De Afspraak en stelde ons vaak vragen om bepaalde zaken die ze las te verhelderen.

Zo hadden wij in de loop van dit jaar (2022) nog een gesprek over het woord "Ethiek".

Op haar vraag schreef ik een korte tekst om dit voor haar moeilijke woord wat te verduidelijken. Hieronder vind je die tekst, die ze nog vaak heeft gelezen, want ze wilde tot het einde blijven weten.

ETHIEK of MORAAAL: wat kunnen deze woorden betekenen?

Ethiek is de wetenschap die zich bezighoudt met de vraag naar het goede handelen.

Dit kan gelden voor de individuele mens, die zich de vraag stelt:

- wat moet IK doen om zo goed mogelijk te handelen?
- Wat moet IK vooral niet doen om een goed mens te zijn?

Maar dit geldt ook voor mensen die altijd deel zijn van een gemeenschap, een groep, een land.

Dan stellen zich vragen als:

- Wat moeten WIJ doen om een goede menselijke gemeenschap te zijn in onze verhoudingen met andere gemeenschappen? Bijvoorbeeld: respect opbrengen voor andere volkeren, andere groepen mensen aanvaarden zoals ze zijn, ook al zijn ze anders dan wij, enzovoort.

- Wat moeten WIJ vooral niet doen waardoor we andere gemeenschappen onrecht aandoen? Bijvoorbeeld: oorlog uitlokken; landen uitbuiten; koloniseren en onderdrukken, enzovoort.

Ethiek (moreel goed handelen) is altijd een moeilijke zaak.

Omdat wij mensen zijn kunnen we alleen maar proberen om altijd zo goed mogelijk te handelen, want we zijn nooit perfect.

Bij onze zoektocht naar ethisch goed handelen zullen we steeds geconfronteerd worden met het afwegen van belangen.

Eén voorbeeld om dit duidelijk te maken: bij abortus moet het belang van de 'moeder-in-nood' afgewogen worden tegenover het belang van 'het recht op leven van het weerloze nog ongeboren menskind'.

Tenslotte: wat is de basis van een christelijk geïnspireerde ethiek of moraal?

Hiervoor moeten we te rade gaan bij de bron van het christelijk geloof: de bijbel.

Zo lezen we in het boek Leviticus (19,34)

Jullie zullen de vreemdeling die bij jullie in het land vertoeft

Behandelen als een volksgenoot.

Jullie zullen de vreemdeling liefhebben, want hij is een mens als jullie.

Jullie mogen nooit vergeten dat jullie zelf vreemdelingen zijn geweest in het land van Egypte.

Woord van de Ene, jullie God!

Samengevat: Jullie zullen elke andere mens liefhebben, want de andere mens is een mens als jij.

Psychiater Dirk De Wachter heeft kanker: 'Er waren momenten dat ik nu zelf dacht: ik kan niet meer'

(In de Nederlandse krant TROUW)

Psychiater Dirk De Wachter heeft kanker. Het zet hem aan het denken over de menselijke conditie. 'We moeten het gevoel hebben dat het zin heeft. Hoe kan ik voor de ander van betekenis zijn?'

'Ik had het al van mijn leermeesters meegekregen. Maar nu ik de afgelopen jaren zelf met een ernstige ziekte ben geconfronteerd en de dood in mijn nek voelde blazen, kan ik het ook uit eigen ervaring vertellen. Er zijn voor een ander, dat is cruciaal in mijn vakgebied. Die menselijke nabijheid, die aanraking, heeft mij zelfs letterlijk in leven gehouden.

'Hoe kan ik voor de ander van betekenis zijn en er niet voor weglopen als het moeilijk wordt? Dat is waar het uiteindelijk om gaat. Ondanks alle nieuwe technieken, therapieën en

medicamenten die ontwikkeld worden: het fundament van de menselijke nabijheid, de zorgzame, oprechte, authentieke nabijheid.

Rode knop

“Van nature ben ik een gretig levend mens, maar als ik op de dieptepunten op een rode knop had kunnen drukken om het leven te verlaten, had ik dat niet nagelaten. Er waren momenten dat ik nu zelf dacht: ik kan niet meer. Het was de aanraking van de verpleegkundige die mij terugbracht in het leven. En het is zo wezenlijk hoe de dokter aan mijn bed de vraag stelde: ‘Hoe gaat het met u?’ Het is de menselijkheid in het contact waardoor ik door het oog van de naald gekropen ben.

“Na een nacht van niet slapen, pijn en misère, kwam een poetsvrouw de kamer binnen. Ik vroeg: ‘Mevrouw, mag ik met u spreken?’ De dame keek me bevreemd aan en zei: ‘I am the cleaning lady.’ Ik herhaalde dat ik graag met haar wilde spreken. En toen vertelde ze mij dat ze uit Tibet kwam en samen met haar ouders gevlucht was vanwege de Chinese overheersing. Via Duitsland was ze in België terechtgekomen, en ze was heel blij om als poetsvrouw in het ziekenhuis te mogen werken.

“Het gesprek duurde misschien een paar minuten, maar ik voelde me meteen een stuk beter. Ik bedankte haar voor het gesprek. Ze reageerde afwijzend omdat ze in haar ogen tijd verspild had die ze eigenlijk had moeten gebruiken om schoon te maken. Ik zei: ‘Schrijft u maar op dat u deze kamer grondig onder handen genomen heeft. Ik zal daar graag van getuigen.’

‘Verdriet is een ding met stekels’

“De blik van en contact met de ander zijn zo essentieel. Dat mogen we niet vergeten in de zorg. Het moment dat je geliefde na de operatie de kamer binnenkomt, of kind, of kleinkind. Normaal gesproken ben ik een stoïcijn mens, maar ik brak helemaal in stukken. Het menselijk contact is belangrijker dan de dood, of overwint het.

“Veel mensen maken verschrikkelijk verdrietige dingen mee. Het zijn vaak verhalen met soms onverdraaglijke pijn die ik in mijn praktijk te horen krijg. Het maakt mij een deemoedig mens, want het raakt mij ook. Verdriet is een ding met stekels. Verdriet en zeker verse rouw: dat steekt. Het steekt in uw vel, pijnlijk en bloederig. Men wil van dat verdriet af en vraagt aan mij of ik ze daarbij als psychiater wil helpen. Dan moet ik zeggen: ‘Ik kan dat niet van u wegnemen. En als u het weggooit keert het als een boemerang terug en steekt het nog veel harder.’ Zo gaat dat met verdriet en alle heftige emoties die daarmee gepaard gaan. Maar zulk verdriet is ook een bewijs van grote liefde. Het is heel dubbel.

“Dus als psychiater moet ik het verdriet ook koesteren en erbij houden. Maar ook het wikkelen in verhalen en die nabijheid. Het maken van een liefdevolle context. Verdriet heeft tijd nodig en dat kan niet vlug. Soms steekt het verdriet door de wikkels heen en dan moeten we verder wikkelen. Soms komt er na twintig, dertig jaar nog een stekel door en wikkelen we weer verder. Net zo lang tot het verdriet niet meer zo steekt en we het mee kunnen nemen in ons leven. Dan kan er een moment komen dat het verdriet, en dat klinkt misschien raar, ook een soort schoonheid krijgt en mensen in staat zijn om er zelf een vorm van betekenis aan te geven. Maar ik weet: het is makkelijker gezegd dan gedaan.

Borderline-tijd

“Psychiatrie is een afspiegeling van onze cultuur. Nu die erg aan het veranderen is, zien we daarmee ook nieuwe ziektebeelden ontstaan. De borderline-persoonlijkheidsstoornis is in korte tijd uitgegroeid tot een van de meest gestelde diagnoses in mijn vak, met onder meer als belangrijke kenmerken: een patroon van instabiele menselijke relaties, snel vervallen in uitersten, identiteitsstoornis, impulsiviteit, zelfdestructieve trekken, driftbuien en een chronisch gevoel van leegte.

“Om die reden stel ik dat we op dit moment in een borderline-tijd leven. We weten wel waar we vandaan komen, maar nog niet waar we naartoe gaan. Het is een overgangs- of kanteltijd, waarvan ik hoop dat het een nieuw positief elan gaat brengen. Maar zover is het nog niet.

“Wat er ook aan de hand is: het vooruitgangdenken en het kapitalistische model hebben een grens bereikt, wat zich onder meer in mijn werkkamer met een massieve toename van burn-outs weerspiegelt. Veel mensen zijn moe en in de war. Ze hebben psychische hulp nodig om een beetje boven water te blijven. Of mensen het werkelijk moeilijker hebben dan vijftig jaar geleden, is overigens de vraag. Dat betwijfel ik. Vooral de manier waarop we ermee omgaan is veranderd.

“Vroeger werden problemen meer binnengehouden en hielden mensen zich stil als ze het moeilijk hadden. Nu komen mensen er veel meer voor uit. ‘Ik kan niet meer’ is een uitspraak die ik de afgelopen jaren dagelijks hoor. Vanuit alle geledingen van de samenleving. Mensen worden dan naar mij gestuurd met de boodschap: ‘Ga maar therapie en medicatie halen, dan kunnen we snel weer verder.’

“Zowel binnen de psychiatrie als in de samenleving bestaat de neiging om de oorzaak van het ‘niet meer kunnen’ bij de mensen zelf te leggen. Blaming the victim. Ik kijk liever naar het brede verhaal, waarbij ik denk te kunnen vaststellen dat er vooral in de structuur en context van het bestaan van die mensen een probleem is. Ik wil de rol van het brein niet ontkennen, maar er is meer aan de hand.

Kanariepietjes in de kolenmijn

“Een tijdje geleden was hier bijvoorbeeld een patiënt die voor behandeling van zijn burn-out naar mij toe was gestuurd en zei: ‘Ik wil hier niet zijn. Met mij is niets aan de hand, er is vooral iets mis met mijn baas. Daar zit het probleem. Vooral in de manier waarop hij met mij omgaat.’ Een paar maanden later zat toevallig in dezelfde stoel zijn baas. Hij opende het gesprek op precies dezelfde wijze en zei: ‘Ik moet hier eigenlijk niet zijn, het is heel de structuur waarin ik mijn werk moet verrichten. Verder is er met mij niet zoveel aan de hand.’ Beide mensen legden het buiten zichzelf, maar ook buiten het persoonlijke. Dat stemt op zijn minst tot nadenken over hoe we in onze tijd met werk en leven omgaan.

“Het zijn de gevoelige mensen die het eerst uitvallen, de kanariepietjes in de kolenmijn. En het zijn de doordrammers die het nog niet voelen. Maar steeds meer mensen vallen uit, ook degene die geen pathologisch gekwetste breinen vertonen. Het schuift heel erg op. We moeten ernstig over de alsmaar toenemende snelheid van onze samenleving nadenken. Dat zie ik als een taak voor elke intellectuele burger. Niet nadenken is geen optie.

Zinloosheid en leegte

“Onderdeel van de criteria die wij in de psychiatrie gebruiken om borderline-problematiek vast te stellen zijn de hardnekkige gevoelens van zinloosheid en leegte. Zo staat het in het psychiatrisch handboek DSM. In mijn opvatting gaat het daarom in de westerse wereld. Het fundament van ons bestaan is dat we het gevoel moeten hebben dat het zin heeft. Ik kan iets betekenen voor de ander. Ik kan in de context waarin ik leef gezien worden. Mijn leven krijgt zin omdat het in de blik van de ander wordt gezien.

“Maar in onze samenleving is meer en meer ikkigheid en individualiteit ontstaan. Mensen raken daardoor eerder geïsoleerd. Onze menselijkheid, onze betekenis ontstaat doordat we met elkaar in gesprek gaan en elkaar ontmoeten en echt contact maken. Er is te weinig verbondenheid. Ik noem dat de verkrumming van de samenhang. Het succes van het verschijnsel mens wordt vooral bepaald door samenwerken. Individueel is een mens niet opgewassen tegen een olifant of een tijger. Alleen door samen te werken kunnen we vooruitgang boeken. Waarbij de vraag natuurlijk is waar die vooruitgang zich op richt. Wat is ons oriëntatiepunt?

“De mens is in essentie een spiritueel wezen. Dat is honderden jaren lang in onze cultuur heel godsdienstig ingevuld. Godsdiensten die elkaar ook op een verschrikkelijke manier bestreden hebben. Maar ik denk dat ook in een seculiere tijd dat spirituele heel fundamenteel is. Dat heeft voor mij opnieuw te maken met die blik van de ander, waarin ik mij gezien weet en waarin zich de oneindigheid aan mij toont. De Franse filosoof Levinas noemt dat de goddelijkheid.

Onvoorstelbare mysteries

“Ik ben opgevoed in een katholieke traditie, met het gebed voor het eten. Een deel van mijn familie is priester geworden, maar ik heb gekozen voor de wetenschap. In tegenstelling tot veel van mijn leeftijdsgenoten heb ik dat religieuze nooit helemaal weggesmeten. Uit loyaliteit, erkenning en respect voor die opvoeding ben ik mij toch altijd in dat gedachtengoed blijven vernieuwen. Ik noem mijzelf een christelijke non-theïst. Het bestaan van één God of goden staat voor mij niet centraal in mijn religieuze beleving.

“Hoe langer ik leef en hoe meer ik geleerd heb, hoe meer ik me realiseer dat we allemaal onvoorstelbare mysteries zijn. De ander is – en dan haal ik weer Levinas aan – radicaal anders en altijd fundamenteel onkenbaar. Als de mens bestaat in de blik van de ander, dan geldt dat ook voor ons.

“Ik spreek ook als psychiater als ik dit zeg. Natuurlijk kunnen we psychologische theorieën of neurobiologische hypothesen ontwikkelen om onze gedachten over depressieve gedachten of burn-out beter te kaderen. Maar naarmate de wetenschap vordert en we meer weten over erfelijkheid, DNA en epigenetica, over de ontwikkeling van het brein en psychologie, beseffen we dat het nog veel ingewikkelder is dan we ooit dachten.

“Als het er echt op aankomt, zijn wij een mysterie. Als u me echt zou kennen, dan ben ik onkenbaar. Dat is een frustratie, maar ook een grote opluchting. Het verschijnsel mens is een mysterie, en, zo u wil: van een goddelijke orde en schoonheid.”

Overwinningspeech Lula: “Een Brazilië van vrede, democratie en kansen”

Op 30 oktober won Lula Da Silva de Braziliaanse presidentsverkiezingen. In zijn overwinningspeech overloopt hij de belangrijkste uitdagingen voor de komende jaren. "We moeten dit land op alle vlakken opnieuw opbouwen. Op het vlak van politiek, economie, openbaar bestuur, institutionele harmonie en internationale betrekkingen. Daarbij komt de zorg voor de meest hulpbehoevenden op de eerste plaats."

(De Wereld Morgen woensdag 9 november 2022)

“Beste vrienden en vriendinnen.

We zijn aan het eind gekomen van een van de belangrijkste verkiezingen uit onze geschiedenis. Verkiezingen waarbij twee tegengestelde projecten voor het land oog in oog kwamen te staan, en die vandaag maar één grote winnaar kennen: het Braziliaanse volk.

Dit is niet mijn overwinning, noch die van de PT, noch die van de partijen die me tijdens deze campagne hebben gesteund. Dit is de overwinning van een gigantische democratische beweging die zich boven de politieke partijen en wars van persoonlijke belangen of ideologieën heeft gevormd, met als doel de democratie te doen zegevieren.

Dit is de overwinning van een gigantische democratische beweging.

Op deze historische 30 oktober liet de meerderheid van het Braziliaanse volk er geen twijfel over bestaan dat het meer democratie wil, en niet minder.

Het wil meer sociale inclusie en kansen voor iedereen, en niet minder. Het wil meer respect en begrip onder de Brazilianen, en niet minder. Kortom, het wil meer vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid in ons land, en niet minder.

Vandaag heeft het Braziliaanse volk getoond dat het meer wil dan louter de uitoefening van het heilige recht om te kiezen wie zijn leven gaat inrichten. Het wil actief deelhebben aan de beslissingen van de regering.

Vandaag heeft het Braziliaanse volk getoond dat het meer wil dan louter de uitoefening van het recht om te protesteren omdat het honger heeft, omdat er geen jobs voorhanden zijn, omdat hun loon ontoereikend is om waardig van te leven, omdat het geen toegang heeft tot gezondheidszorg en onderwijs, omdat het geen woning heeft om veilig in te leven en kinderen in groot te brengen, omdat het geen enkel toekomstperspectief heeft.

Het Braziliaanse volk wil goed leven, goed eten, goed wonen. Het wil een goeie job en een loon dat niet wordt uitgehold door de oplopende inflatie. Het wil openbare gezondheidszorg en openbaar onderwijs van hoge kwaliteit.

Het Braziliaanse volk wil goed leven, goed eten, goed wonen.

Het wil godsdienstvrijheid. Het wil boeken in plaats van wapens. Het wil naar het theater en de bioscoop gaan. Het wil toegang hebben tot alle culturele activiteiten, want cultuur is voedsel voor de ziel.

Het Braziliaanse volk wil weer hoop.

Dit is mijn invulling van het begrip democratie. Voor mij is democratie niet louter een mooi woord dat in de wet staat ingeschreven. Democratie is iets tastbaars, iets wat je onder de huid kruipt, iets waaraan we elke dag kunnen voortbouwen.

Voor deze democratie heeft het Braziliaanse volk vandaag in het stembureau gekozen, een democratie in de meest brede zin van het woord. Deze democratie was het – een ware, concrete democratie – waaraan we ons gedurende de hele campagne hebben gewijd.

En het is deze democratie waaraan we elke dag van onze regeerperiode zullen trachten gestalte te geven. Met een economische groei die over de hele bevolking zal verdeeld worden. Want die uitwerking moet de economie hebben, ze moet een instrument zijn dat eenieder een beter leven geeft. De economie is er niet om ongelijkheden te bestendigen.

Het wiel van de economie zal weer beginnen te draaien. We zullen nieuwe jobs creëren, de lonen herwaarderen en de schulden heronderhandelen van families die hun koopkracht hebben verloren.

Het wiel van de economie zal weer beginnen te draaien, zonder de armen te vergeten bij het opmaken van de begroting. Met steun aan de kleine en middelgrote landelijke producenten, die zorgen voor 70% van alle voedingswaren die op onze tafels komen.

Met alle mogelijke stimulansen voor micro- en kleine ondernemers, zodat ze hun uitzonderlijk creatief potentieel in dienst kunnen stellen van de ontwikkeling van het land.

We moeten onze doelstellingen verruimen. We moeten de strijd tegen geweldpleging jegens vrouwen opvoeren en ervoor zorgen dat vrouwen hetzelfde loon krijgen als mannen voor hetzelfde werk.

We moeten onvermoeibaar strijden tegen racisme, vooroordelen en discriminatie zodat witten, zwarten en inheemse inwoners dezelfde rechten en kansen krijgen.

Enkel op die manier zal het ons mogelijk zijn een land uit te bouwen dat van iedereen is. Een egalitair Brazilië dat voorrang geeft aan diegenen die hulp het hardst nodig hebben.

Een Brazilië van vrede, democratie en kansen.

Beste vrienden en vriendinnen.

Vanaf 1 januari 2023 zal ik een beleid voeren voor 215 miljoen Brazilianen en niet enkel voor diegenen die op mij hebben gestemd. Er zijn geen twee Brazilië's. We zijn één land, één volk, één grote natie.

Niemand heeft er belang bij te leven in een familie die door onenigheid wordt verscheurd. Het is tijd om families opnieuw te verenigen, het is tijd om de vriendschapsbanden opnieuw aan te halen die door misdadige haatzaaijers werden verbroken.

Niemand heeft er belang bij te leven in een verdeeld land, in een permanente staat van oorlog. Dit land heeft vrede en eenheid nodig. Dit volk wil geen ruzie meer maken. Dit volk is het beu de ander als een vijand te zien die moet gevreesd of vernietigd worden.

Dit land heeft vrede en eenheid nodig. Dit volk wil geen ruzie meer maken.

Het is tijd om de wapens neer te leggen, wapens die nooit hadden mogen opgenomen worden. Wapens doden. En wij kiezen voor het leven.

De uitdaging is enorm. We moeten dit land op alle vlakken opnieuw opbouwen. Op het vlak van politiek, economie, openbaar bestuur, institutionele harmonie en internationale betrekkingen. Daarbij komt de zorg voor de meest hulpbehoevenden op de eerste plaats.

De ziel zelf van dit land moeten we opnieuw gestalte geven. Onze goedgeefsheid en solidariteit, ons respect voor verschil en onze naastenliefde moeten we hervinden.

We moeten het plezier van Braziliaan te zijn hervinden, en de fierheid die we altijd voelden voor het Groen en Geel en voor de vlag van ons land. Het Groen en Geel en de vlag die nooit aan een ander volk dan het Braziliaanse hebben toebehoord.

Onze grootste urgentie is voorgoed een einde te maken aan de honger. We mogen het niet normaal vinden dat miljoenen mannen, vrouwen en kinderen in dit land niets te eten hebben of het moeten doen met minder calorieën en proteïnen dan ze nodig hebben.

Onze grootste urgentie is voorgoed een einde te maken aan de honger.

Wij, de derde grootste producent ter wereld van voedingswaren en de grootste producent ter wereld van dierlijke proteïnen, wij die beschikken over technologie en een immens landbouwareaal, wij die producten uitvoeren naar alle hoeken van de wereld, hebben ook de plicht om ervoor te zorgen dat elke Braziliaan elke dag kan genieten van een ontbijt, een middagmaal en een avondmaal.

Dat zal nog maar eens de voornaamste uitdaging voor onze regering zijn.

We mogen het niet normaal vinden dat hele families zich verplicht zien op straat te slapen, blootgesteld aan kou, regen en geweld.

Daarom gaan we opnieuw werk maken van Minha Casa Minha Vida (Mijn Huis, Mijn Leven). Hierbij zullen we voorrang geven aan families met een laag inkomen. We zullen opnieuw de sociale inclusieprogramma's opstarten die al 36 miljoen Brazilianen uit de extreme armoede hebben gehaald.

Brazilië kan niet langer leven met die reusachtige bodemloze put, die muur van beton en ongelijkheid die Brazilië verdeelt in ongelijke delen die elkaar niet honoreren. Dit land moet zich weer van zichzelf bewust worden. Het moet zich hervinden.

Brede maatschappelijke dialoog

Naast het gevecht tegen extreme armoede en honger moeten we in dit land ook de dialoog weer op gang brengen.

We moeten de dialoog met de wetgevende en de rechterlijke macht weer op de rails zetten. Zonder pogingen tot overdrijving, inmenging, controle of bevoordeling, maar met het vaste voornemen het harmonieuze en republikeinse samengaan van de drie machten weer zijn oude glans te geven.

We moeten de dialoog met de wetgevende en de rechterlijke macht weer op de rails zetten.

De democratische normaliteit is verankerd in de Grondwet. Zij is het die de rechten en plichten van elke macht, van elk instituut, van de strijdkrachten en van elk van ons voorschrijft.

De Grondwet regelt ons collectief bestaan en geen sterveling staat erboven. Niemand heeft het recht haar te negeren of te minachten.

Ook is er meer dan ooit nood aan een hervatting van de dialoog tussen het volk en de regering.

Met dit doel gaan we de nationale conferenties weer instellen. Zodat de belanghebbenden hun prioriteiten kunnen bepalen en voorstellen kunnen doen aan de regering inzake openbaar beleid op alle domeinen: onderwijs, gezondheid, veiligheid, vrouwenrechten, raciale gelijkheid, jeugdzaken, huisvesting en nog zovele andere.

Laten we weer de dialoog met de gouverneurs en de burgemeesters aangaan, om samen te beslissen welke beleidsmaatregelen voor elke bevolking prioritair zijn.

Tot welke partij de gouverneur en de burgemeester behoren, dat is niet belangrijk. We zullen altijd alles in het werk stellen om de levenskwaliteit van de bevolking van elke staat, van elke gemeente van dit land te verbeteren.

Ook gaan we de Raad voor Economische en Sociale Ontwikkeling weer instellen, om zo de dialoog tussen regering, ondernemers, werknemers en maatschappelijk middenveld weer in gang te zetten.

Met andere woorden, de belangrijke politieke beslissingen die van invloed zijn op de levens van 215 miljoen Brazilianen zullen niet heimelijk of in het holst van de nacht genomen worden, maar pas na een brede maatschappelijke dialoog.

Ik geloof stellig dat de belangrijkste problemen van Brazilië, van de wereld, van de mens kunnen opgelost worden door dialoog, eerder dan door bruut geweld.

Laat niemand twifelen aan de kracht van het woord bij het streven naar verstandhouding en het gemene goed.

De wereld had heimwee naar Brazilië

Beste vrienden en vriendinnen.

Tijdens mijn internationale reizen en mijn ontmoetingen met leiders van vele landen heb ik maar al te vaak horen zeggen dat de wereld heimwee had naar Brazilië.

Het soevereine Brazilië, het Brazilië dat op gelijke voet gesprekken voerde met de rijkste en machtigste landen. En dat tegelijk bijdroeg tot de ontwikkeling van armere landen.

Het Brazilië dat steun verleende aan de ontwikkeling van de Afrikaanse landen, door middel van samenwerking, investeringen en overdracht van technologie.

Het Brazilië dat zich inspande voor de integratie van Zuid-Amerika, Latijns-Amerika en de Caraïben, dat mee zijn schouders zette onder Mercosur, dat bijdroeg tot de oprichting van de G-20, UNASUR, CELAC en BRICS.

Vandaag zeggen we tegen de wereld dat Brazilië terug is. Dat Brazilië te groot is om gereduceerd te worden tot de trieste rol van paria van de wereld.

Vandaag zeggen we tegen de wereld dat Brazilië terug is.

We gaan de geloofwaardigheid, betrouwbaarheid en stabiliteit van het land herwinnen, zodat investeerders in binnen- en buitenland opnieuw vertrouwen krijgen in Brazilië. Zodat ze ons land niet langer zien als een bron van onverwijd en roofzuchtig gewin, en onze partners worden op weg naar economische groei met oog voor sociale inclusie en duurzame bescherming van het milieu.

We willen een rechtvaardigere internationale handel. We willen onze partnerschappen met de Verenigde Staten en de Europese Unie nieuw leven inblazen, onder nieuwe condities. We zijn niet geïnteresseerd in handelsakkoorden die ons land veroordelen tot de eeuwige rol van exporteur van consumptiegoederen en grondstoffen.

Laten we Brazilië herindustrialiseren, laten we investeren in de groene en digitale economie, laten we de creativiteit van onze zakenlui en ondernemers de nodige steun geven. We willen ook kennis exporteren.

We zullen weer strijden voor een nieuwe wereldautoriteit, door meer landen te laten toetreden tot de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en het vetorecht, nadelig voor het evenwicht onder de landen, af te schaffen.

We zijn klaar om ons weer in te zetten voor de strijd tegen honger en ongelijkheid in de wereld, om weer te streven naar vrede onder de volkeren.

Strijd tegen de klimaatcrisis

Brazilië is klaar om weer een leidende rol te spelen in de strijd tegen de klimaatcrisis, door al onze biotopen te beschermen, in de eerste plaats het Amazoneregenwoud.

Tijdens onze voorgaande regeerperiodes zijn we erin geslaagd de ontbossing van het Amazoneregenwoud met 80% te verminderen, met een belangrijke daling van de uitstoot van broeikasgassen tot gevolg.

Laten we nu strijden voor 0% ontbossing van het Amazoneregenwoud.

Laten we nu strijden voor 0% ontbossing van het Amazoneregenwoud.

Brazilië en onze planeet hebben een levend Amazoneregenwoud nodig. Eén rechtopstaande boom is meer waard dan tonnen hout die illegaal worden afgevoerd door diegenen die enkel denken aan snel gewin, ten koste van het leven op aarde. Eén rivier met zuiver water is veel meer waard dan al het goud dat wordt gedolven waarbij door het gebruik van kwik de fauna sterft en menselijk leven in gevaar komt.

Als een inheems meisje wordt vermoord door toedoen van de winzucht van milieuterroristen, dan sterft tegelijk met haar een stukje menselijkheid.

Daarom zullen we opnieuw toezicht houden op het Amazoneregenwoud en de strijd aanbinden met alle illegale activiteiten, of het nu gaat om mijnbouw, houtkap of niet geoorloofde landbouw.

Tegelijk zullen we werk maken van de duurzame ontwikkeling van de gemeenschappen die in de regio van het Amazoneregenwoud leven. We zullen nogmaals bewijzen dat het mogelijk is om rijkdom te genereren zonder schade toe te brengen aan het milieu.

We zullen nogmaals bewijzen dat het mogelijk is om rijkdom te genereren zonder schade toe te brengen aan het milieu.

We staan open voor internationale samenwerking inzake de bescherming van het Amazoneregenwoud, zowel op het gebied van investeringen als in het kader van wetenschappelijk onderzoek. Maar Brazilië zal altijd de leiding op zich nemen, zonder ooit te verzaken aan onze soevereiniteit.

We zullen ons inzetten voor de inheemse volkeren, voor de andere volkeren van het oerwoud en voor de biodiversiteit. We willen milieuvrede sluiten.

We zijn niet geïnteresseerd in een oorlog om het milieu, maar we staan klaar om het tegen om het even welke bedreiging te verdedigen.

O Brasil tem jeito

Beste vrienden en vriendinnen.

Het nieuwe Brazilië waaraan we vanaf 1 januari vorm zullen geven, belangt niet enkel het Braziliaanse volk aan, maar alle mensen die zich inzetten voor vrede, solidariteit en broederlijkheid, waar ook ter wereld.

Verleden woensdag heeft paus Franciscus Brazilië een belangrijke boodschap gestuurd; hij liet weten dat hij bad voor het Braziliaanse volk opdat het gespaard zou blijven van haat, onverdraagzaamheid en geweld.

Ik wil aangeven dat wij hetzelfde willen; we zullen ons onvermoeibaar inzetten voor een Brazilië waar de liefde wint van de haat, de waarheid triomfeert over de leugen en de hoop de vrees overtreft.

Elke dag van mijn leven neem ik naastenliefde, het belangrijkste gebod van Jezus Christus, op in mijn gedachten. Daarom geloof ik dat liefde altijd de grootste deugd van een goed leider moet zijn, liefde voor zijn land en voor zijn volk.

Wat ons betreft, zal het in dit land niet aan liefde ontbreken. We zullen met grote genegenheid voor Brazilië en het Braziliaanse volk zorgen. We zullen leven in een nieuwe tijd. Een tijd van vrede, liefde en hoop.

Een tijd waarin het Braziliaanse volk weer het recht zal hebben om te dromen. En weer de kansen zal krijgen om al die dromen waar te maken.

Daartoe wil ik elke Braziliaan en Braziliaanse uitnodigen, voor welke kandidaat hij of zij bij deze verkiezingen ook heeft gestemd. Laten we ons meer dan ooit samen inzetten voor Brazilië, met meer oog voor onze gelijkenissen dan voor onze verschillen.

Laten we ons meer dan ooit samen inzetten voor Brazilië, met meer oog voor onze gelijkenissen dan voor onze verschillen.

Ik ben me bewust van de omvang van de missie die de geschiedenis voor mij in petto heeft en ik weet dat ik ze niet alleen tot een goed einde kan brengen. Ik zal iedereen nodig hebben – politieke partijen, arbeiders, zakenlui, volksvertegenwoordigers, gouverneurs, burgemeesters, belijders van alle religies. Brazilianen die dromen van een beter ontwikkeld, rechtvaardiger en broederlijker Brazilië.

Ik zeg hier opnieuw wat ik tijdens de hele campagne al bij herhaling heb gezegd. Die uitspraak was niet zomaar een belofte van een kandidaat, maar een geloofsbelijdenis, een levenslang engagement.

O Brasil tem jeito (Brazilië gaat de goeie kant op). Allemaal samen kunnen we dit land weer heel maken en een Brazilië uitbouwen dat even groot is als onze dromen – met alle kansen om die dromen ook waar te maken.

Nogmaals wil ik het Braziliaanse volk mijn eeuwige dank betuigen. Ik omhels jullie, en moge God onze tocht zegenen.”

Jo Dirix, Motief VZW . Het is niet de emancipatiestrijd die onze cultuur bedreigt

De Wereld Morgen donderdag 24 november 2022

De trend lijkt gezet, extreemrechts blijft stijgen in de peilingen en in het publieke debat verscherpen de tegenstellingen. Bruggenbouwers en progressieven kijken het vaak met lede ogen aan, verlamd door een gevoel van machteloosheid. Polarisering wordt daarbij aangeklaagd en vergruisd zonder dat er wordt rekening gehouden met de machtsverhoudingen en de maatschappelijke posities van de tegenpolen in die polarisering.

In de huidige polarisering staan aan de ene kant groepen in onze samenleving die stevast aan het kortste eind trekken en die een platform opeisen, zij stellen de dominante taal en praktijken aan de kaak, ze benadrukken de tegenstellingen en kijken door een vergrootglas naar het onrecht dat hen wordt aangedaan. Aan het andere uiteinde van de polarisering staat een (ethno-)nationalistische beweging die strijdt voor de terugkeer naar een idyllische (maar onbestaande) heimat, waar conservatieve waarden de dominante groep in de samenleving in haar macht bestendigen en waar de ‘ander’ maar beter aanpast of opkrast.

Woke als zondebok

In de peilingen die in september werden uitgevoerd scoort het extreemrechtse Vlaams Belang (VB) 21,6 procent. Het VB houdt daarmee een gestage groei aan (in de peilingen) en ziet haar complottheorieën steeds meer toegang vinden in de politiek en de mainstream media. Niet enkel Dewinter en consorten hebben een zondebok gevonden in de woke-beweging, ook centrumrechts deelt aardig in de framing dat woke het einde van onze cultuur betekent.

Zo schuimt Bart De Wever, Vlaanderens populairste politicus/burgemeester van Antwerpen/partijvoorzitter van N-VA deze dagen studentenkringen af met een lezing genaamd Hoe woke onze cultuur vernietigt. In zijn lezing waarschuwt De Wever voor het totalitaire karakter van woke, ontkent hij structurele uitsluiting van groepen mensen en beklagt hij de vermeende invloed van mensen die om genderneutrale WC's vragen.

Woke beroert de geesten dus, met in het afgelopen jaar een congres in Antwerpen gewijd aan het onderwerp (met de rectoren van Vlaamse universiteiten in het panel), met de posterboy van extreemrechts die een YouTube-kanaal aan het onderwerp wijdt, een regen aan opiniestukken (lees: Barones Mia Doornaert), ... de lijst is lang, het topic is hot, de zondebok is gevonden. Bieke Purnelle sloeg – naar goede gewoonte – de nagel op de kop in haar stuk in MO* met de ronkende titel Woke is een stopwoord voor wie niet wil dat de samenleving verandert. (1)

In zijn lezing waarschuwt De Wever voor het totalitaire karakter van woke, ontkent hij structurele uitsluiting van groepen mensen en beklagt hij de vermeende invloed van mensen die om genderneutrale WC's vragen

Toxische polarisering

Beide polen in deze polarisering afschilderen als uitwassen van een identitaire beweging die in hetzelfde bedje ziek zijn, is een houding die fundamentele aspecten van de polarisering ontkent. De emancipatiestrijd (met roots in de feministische, anti-racistische en ontvoogdingsstrijd) komt op voor meer rechten van zij die die rechten niet ingevuld zien, terwijl de (extreem)rechtse strijd exact het tegenovergestelde tracht te doen. Een platform opeisen om meer rechten te verkrijgen, is niet van dezelfde orde als (minderheids)groepen stigmatiseren en uitsluiten. Door beide standpunten als problematisch voor te stellen, ontkennen we de weinige macht die de emancipatiestrijd heeft en de overmacht die (extreem)rechts heeft. Die onmacht ontkennen is onrechtvaardig, die overmacht ontkennen is ronduit gevaarlijk.

Een platform opeisen om meer rechten te verkrijgen is niet van dezelfde orde als (minderheids)groepen stigmatiseren en uitsluiten

Het moet trouwens duidelijk zijn wat er met polarisering wordt bedoeld. Verwijst het naar politieke polarisatie of toxische polarisatie? Bij politieke polarisatie worden de maatschappelijke tegenstellingen (altijd) heel scherp tegenover elkaar uitgespeeld. Bij toxische polarisatie wordt één groep systematisch opgezet tegen een andere groep (waarbij vaak niet meer helder is welk 'conflict' of 'probleem' de kern van de zaak is en waarbij de andere groep meent monddood gemaakt te worden). Toxische polarisering gaat veeleer om verregaande stigmatisering van de 'ander'. Het dominante discours over polarisering, aangevoerd door bovengenoemde coryfeeën, behandelt alle polarisatie als toxische polarisatie waardoor de maatschappelijke belangenstrijd wordt gedevalueerd. Thans is die belangenstrijd een normale politieke strijd binnen een democratie.

Emancipatiestrijd

Door de focus te verschuiven van een legitieme emancipatiestrijd naar het opzetten van de één tegen de 'ander', riskeren we de reële dreiging uit het oog te verliezen. En die dreiging komt wel degelijk van diegenen die de macht in handen hebben en die macht bedreigd zien.

Het is niet de emancipatiestrijd die ons vrije woord of onze cultuur bedreigt, wel integendeel

Want het zijn niet de transgenderrechten-activisten die onze invulling van mensenrechten bedreigen. Het zijn niet de feministen van BOEH! of Rosa wiens terminologie, ideeën en complottheorieën door journalisten worden overgenomen en herhaald. Het zijn niet de activisten van Black Lives Matter die in het parlement homo- en islamofobe uitspraken doen. Het is, met andere woorden, niet de emancipatiestrijd die ons vrije woord of onze cultuur bedreigt, wel integendeel.

Een bevrijdingsstrijd is een blauwdruk van een meer rechtvaardige samenleving. Net zoals de strijd om het algemene stemrecht, Leuven Vlaams, de ontvoogdingstrijd, ... legitieme emancipatiestrijden waren. De critici van woke doen zich er goed zich eraan te herinneren van welke strijd zij de vruchten plukken en met welke argumenten en middelen hun strijd tegengewerkt werd.

Een bevrijdingsstrijd is een blauwdruk van een meer rechtvaardige samenleving

Willen we polarisering aanpakken? Dan doen we dat best zoals het bondgenoten in een emancipatiestrijd betaamt: door te luisteren, argumenten en gevoelens serieus te nemen, kritisch te zijn en altijd bereid te zijn om aan de zijde te staan van degenen die onrecht wordt aangedaan door een systeem dat minderheidsgroepen systematisch benadeelt.

Samenleven mogelijk maken

Willen we voorbij een 'wij-zij' denken geraken? Dan is het tijd om te leren omgaan met spanningen en politieke tegenstellingen, tijd ook om opnieuw te leren dat binnen een democratie altijd een ideologische en belangenstrijd zal gevoerd worden en dat daarbij altijd machtsverschillen zullen aanwezig zijn. Hoe minder dat men in een samenleving in staat is om de basisrechten van minderheidsgroepen te respecteren en verzekeren, of om tot aanvaardbare en leefbare compromissen te komen, hoe meer we te maken zullen krijgen met een vlijmscherpe maatschappelijke strijd en zelfs met toxische polarisering.

We dienen dus te beseffen dat er niet één waarheid is en dat we op het spectrum tussen ideologisch denken en pragmatisch handelen voldoende moeten leunen naar de kant die samenleven mogelijk maakt, terwijl we steeds de maatschappelijke analyse maken en de systematiek van onderdrukking in het vizier houden (in plaats van verantwoordelijkheden enkel te verhalen op individuen). We dienen de dominante praktijk in onze samenleving onder de loep te nemen, durven aanpassen, durven de morele cirkel te openen voor de 'ander', want alleen zo geraken we aan een 'nieuwe wij'. De huidige verhitte toestand van de emancipatiestrijd is net een teken dat ons dominante assimilatie-denken of het 'conformeer aan de norm'-denken failliet is.

Willen we iets aan de opkomst van extreemrechts doen? Dan is het hoog tijd om aan de slag te gaan

Willen we iets aan de opkomst van extreemrechts doen? Dan is het hoog tijd om aan de slag te gaan. Motief vzw, Huisvandemens Genk en Vrijzinnig Limburg organiseren samen met 15 partners (2) 'Tijd tot 2024. Gesprekken en workshops over polarisering en extreemrechts. Tools voor het middenveld en bewogen burgers', op 17 december in C-Mine Genk, met als sprekers Jihad Van Puymbroeck, Meron Knikman en Bleri Lleshi, en workshops door Labo vzw en Motief vzw.

Afspraak dus op 17 december in Genk voor 'Tijd tot 2024', want hoewel het links en progressief Vlaanderen vaak aan een smoel ontbreekt, aan samenwerking en een project dat aanslaat, kunnen we het alvast over één ding ontegensprekelijk eens zijn: geen normalisering van extreemrechts, geen extreemrechts beleid, geen samenleving waar extreemrechts de maat en toon bepaalt.

Notes:

Purnelle, B. (2022, 17 april) 'Woke is een stopwoord voor wie niet wil dat de samenleving verandert', MO*, URL: <https://www.mo.be/column/woke-is-een-stopwoord-voor-wie-niet-wil-dat-de-samenleving-verandert> (geraadpleegd op 15 juni 2022)

De organiserende partners zijn Motief vzw, Huis van de Mens Genk, Vrijzinnig Limburg, 8 maart collectief, 8 mei coalitie, Algemene Centrale van ABVV Limburg, ACOD Limburg, ACV Limburg, Amnesty International (Hasselt), Avansa Limburg, Hand in Hand tegen racisme, Hart Boven Hard Limburg, KifKif, Limburgs Platform voor Mensen op de Vlucht, Masereelfonds, Regenbooghuis Limburg, Universiteit van Maatschappelijk Belang, Vermeylenfonds Hasselt.

Het nieuwe boek van moraalwetenschapper Dirk Verhofstadt (67), *Dagboek 1933*, gaat over het jaar dat Adolf Hitler de macht greep. Het is een stevige waarschuwing voor wie extreemrechts vandaag onderschat of wil normaliseren. 'Er zijn veel parallellen met vandaag.'

Dirk Verhofstadt, 'Dagboek 1933. Het gevaar van extreemrechts', Houtekiet, 408 p., 29,99 euro.

JOËL DE CEULAER, De Morgen 12 november 2022

Natuurlijk zit dat mij dwars", zegt Dirk Verhofstadt. "Die uitspraak van Egbert Lachaert is schandelijk voor een liberaal. Een liberaal moet humanistische waarden uitdragen, geen simplistische boodschappen verspreiden. Ik kon er gewoon niet bij dat hij dat zei."

"Vol is vol", de uitspraak die de Open Vld-voorzitter deed in De afspraak op vrijdag, zindert nog altijd na. Ook bij Dirk Verhofstadt, moraalwetenschapper aan de UGent, auteur en kernlid van de onafhankelijke denktank Liberales. "Wat als iemand zich bij ons aandient die gevaar loopt in eigen land: gaan we dan zeggen dat die persoon niet binnen kan, omdat we vol zitten? Dat is

totaal in strijd met de Conventie van Genève. Ik vergelijk die houding met wat er gebeurde op de conferentie in Évian, in 1938. Daar kwamen verschillende landen samen om te bespreken of ze Joden zouden opnemen. De beslissing die toen werd genomen, klonk daar bijna letterlijk zo: 'Nee, vol is vol.'

“Die uitspraak is bovendien een letterlijke kopie van wat Vlaams Blok en Vlaams Belang al decennia verkondigen. Dus door dat ook te zeggen, maakt Lachaert die partij weer wat meer salonfähig.”

“We moeten het helemaal anders aanpakken”, zegt Verhofstadt. “We moeten op een veel menselijkere manier over thema’s zoals asiel en migratie spreken. Zo moeten we stoppen met het woord ‘illegalen’ te gebruiken – geen enkele mens is illegaal. Lachaert en andere politici moeten ook ophouden met de populistische retoriek dat bijvoorbeeld Afghanistan een veilig land is waarnaar we mensen kunnen terugsturen. De Taliban hebben in dat land een gruwelijk regime geïnstalleerd. En dat staatssecretaris Nicole De Moor (cd&v) er niet in slaagt om families met kinderen een slaapplek te bezorgen, is ook onaanvaardbaar.”

De productiviteit van Verhofstadt, die net als zijn broer Guy begiftigd is met bevlogenheid, ligt erg hoog. De laatste jaren schreef hij, samen met coauteurs, een aantal boeken over de Holocaust. Vandaag verschijnt Dagboek 1933. Het gevaar van extreemrechts, waarin hij nauwgezet en gedetailleerd – letterlijk in dagboekvorm – de machtsgreep van Adolf Hitler reconstrueert.

Zijn fascinatie met het Derde Rijk en de Jodenvervolgung begon in 1990, vertelt hij. “Ik was toen de producer van het tv-programma De laatste getuigen, dat werd gerealiseerd door Luckas Vander Taelen – dus alle lof is voor hem. Voor die documentaire trokken we met zeven Joden en zeven niet-Joden terug naar de concentratiekampen waar ze gevangen hadden gezeten. Een van die getuigen zei toen dat hij bang was dat na hen niemand meer over die periode zou spreken.

“Ik herinner mij dat Luckas en ik toen hebben gezegd dat wij mee die taak op ons zouden nemen. Ik heb erover geschreven, ik heb mijn doctoraat gemaakt over de rol die paus Pius XII speelde in die tijd, maar in deze tijdgeest van polarisatie en toenemende haat, wil ik duidelijk wijzen op het gevaar van extreemrechts.”

Wie vergelijkingen maakt met Hitler, krijgt meestal wel te horen dat zo’n ‘reductio ad Hitlerum’ ongepast is. Maar voor u is ze juist broodnodig.

“Precies. De kritiek dat vergelijkingen met het nazisme van de jaren dertig niet opgaan, is zeer voorspelbaar. Mijn reactie is dat je die vergelijkingen juist wel moet maken. Als je de opmars van extreemrechts ziet, kun je niet anders dan vergelijken met Hitler. Ik wijs in mijn boek op meer dan dertig parallellen met vandaag. Van de verklikking en het geweld tot de homohaat en de dehumanisering.”

Het lijkt alsof u nog een laatste keer wil waarschuwen voor de verkiezingen van 2024 aanbreken en Vlaams Belang misschien zijn hoogste score ooit behaalt.

“Ik wil mensen, maar zeker de kiezers van Vlaams Belang, aanspreken en vragen om goed te kijken wat er kan gebeuren als je daadwerkelijk rechten en vrijheden opoffert in naam van orde, veiligheid en vermeende etnische homogeniteit. Sommige mensen denken dat we dan in een

soort luilekkerland zullen terechtkomen, waar alle problemen opgelost zullen zijn, maar niets is minder waar. Het is een zeer gevaarlijke piste. Ik waarschuw vooral voor de onverschilligheid. Het was Elie Wiesel, de schrijver die Auschwitz overleefde, die zei dat het tegengestelde van liefde niet haat is, maar onverschilligheid.”

Laten we beginnen bij het begin. Het waren de katholieken die erop aandrongen om Hitler kanselier te maken. Ze dachten hem zo wel te temmen en klein te krijgen.

“De katholieke voorman Franz von Papen drong daarop aan bij president Hindenburg. De rechts-conservatieven en ultranationalisten dachten dat ze Hitler in toom konden houden. Ze gaven de nazi’s maar twee ministerposten. Zo dachten ze hem aan de leiband te kunnen houden, en dat hij na een maand of twee zou ‘piepen als een muis’. Maar de ministerposten waren die van Binnenlandse Zaken – van Pruisen en van het hele Duitse rijk. Met de politie onder hun controle konden de nazi’s razendsnel hun politieke tegenstanders uitschakelen.”

Hitler in 1933. ‘Als je de wil van het volk wil volgen, moet die wil eerst nog worden ingevuld. Wat was de wil van het volk? Dat was wat Hitler voorschreef.’ Beeld Getty

Ook het leger probeerde Hitler snel onder controle te krijgen.

“Op 3 februari, toen hij nog maar een paar dagen rijkskanselier was, kwam hij al samen met de top van het leger, dat nog steeds een machtsfactor was onder leiding van de president. Hij vertelde dat hij wilde herbewapenen en een einde wilde maken aan de opeenvolging van verkiezingen, die veel mensen toen beu waren. En hij deed dat ook: op 5 maart werd de laatste verkiezing georganiseerd. Tegelijk spreekt Hitler al in een heel vroeg stadium over de uitbreiding naar het oosten, om meer Lebensraum voor Duitsers te creëren.”

Daar komt het begrip ‘omvolking’ vandaan, een van de parallellen met vandaag. Maar het betekende dus het omgekeerde van wat men er nu mee bedoelt.

“Inderdaad. Het begrip ‘Umvolkung’ werd in de jaren dertig gelanceerd door een Berlijnse prof om aan te geven wat er gebeurde als de nazi’s geannexeerde gebieden bevolkten met etnische Duitsers: die gebieden werden dan gegermaniseerd, dus omgevinkt. Vandaag gebruikt men het begrip om te suggereren dat er een doelbewuste strategie zou bestaan van elites om de samenstelling van de bevolking in westerse landen te veranderen. Die theorie verkondigt extreemrechts overal: Éric Zemmour in Frankrijk, Thierry Baudet in Nederland, Filip Dewinter bij ons.”

Ook de term ‘Lügenpresse’ werd uitgevonden door de nazi’s.

“Aanvankelijk reageerden de nazi’s vooral tegen de linkse pers. Naarmate ze meer impact kregen, werd het ook gezegd over liberale kranten, en die uit het buitenland. De nazi’s hadden eigen media, met onder meer de Völkischer Beobachter en Der Stürmer. De gelijkenissen met vandaag zijn duidelijk. Donald Trump noemde de pers ‘the enemy of the people’, bij de bestorming van het Capitool werden journalisten aangevallen – op een van de deuren van het Capitool had men de boodschap achtergelaten: ‘Murder the media’. Ook bij ons speelt dat gevoel steeds sterker – opnieuw van Thierry Baudet tot Vlaams Belang.”

En het complotdenken rukt op.

“Baudet is van het padje af, zoals men dat in Nederland zegt. Je ziet dat extreemrechts en anti-vax sterk overlappen. En er is het geweld. Erg belangrijk, want het is een opmerking die ik vaak hoor: dat extreemrechts vandaag toch geen geweld gebruikt. Toch wel. Denk aan alle extreemrechtse aanslagen, van Anders Breivik in Noorwegen en Brenton Tarrant in Nieuw-

-Zeeland, tot de moorden op parlementsleden Jo Cox in het Verenigd Koninkrijk en Walter Lübcke in Duitsland. Denk aan de infiltratie van extreemrechtse amokmakers bij gele hesjes, of het boerenprotest in Nederland. Inlichtingendiensten waarschuwen al lang voor toenemend geweld uit extreemrechtse hoek.”

In uw boek citeert u de Joodse journaliste Bella Fromm die zich erover verbaasde hoe onbekommerd de maatschappelijke bovenlaag in Berlijn zich destijds over het heersende antisemitisme heen zette. Waren de Duitsers te gewillig?

“De meeste Duitsers zijn gewillig meegegaan. Bepaalde groepen waren al antisemitisch, maar onder impuls van de nazi’s werd dat veel feller. Bij de middenstand in veel Duitse steden bijvoorbeeld: men maakte die mensen wijs dat hun winkels kapot geconcurrereerd werden door Joodse grootwarenhuizen. Men riep op om niet meer in grootwarenhuizen te winkelen, maar toen werden ook niet-Joodse eigenaars daar het slachtoffer van. Dat is een typevoorbeeld van een reactie die helemaal doorsloeg, en waar ook de ‘eigen mensen’ – tussen aanhalingstekens – het slachtoffer van werden.”

Keek de gewone Duitser toe?

“Elke bevolkingsgroep werd met propaganda bestookt. Arbeiders kregen te horen dat de Joden hun werk afpakten, veteranen van de Eerste Wereldoorlog dat de Joden samen met de Sovjets een complot hadden gesmeed waardoor ze de oorlog hadden verloren. De meeste mensen keken opzij. Soms zag men wel degelijk wat er gebeurde, hoor: na Kristallnacht, toen Joden massaal in hun huizen waren aangevallen, werden 25.000 Joden op klaarlichte dag naar de concentratiekampen gevoerd.”

En men wist dat?

“Men wist dat, en men zag dat. Je mag natuurlijk niet veralgemenen, er waren Duitsers die Joden geholpen hebben, maar de grote meerderheid was bang, onverschillig of deed mee uit overtuiging of opportunisme.”

De angst werd gevoed door verklikking, u verwees er al naar.

“Ja, die verklikking is echt een belangrijk punt van vergelijking met vandaag. Bij de nazi’s was dat ingeburgerd: scholieren moesten opstellen schrijven over wat hun ouders thuis vertelden. Ook leerkrachten werden verklikt en aangegeven. Bij ons heeft het Vlaams Blok in 2004 al een kliklijn geopend, om mensen aan te geven die illegaal in ons land verbleven. De VB-jongeren willen kliklijnen voor leerkrachten. En voorzitter Tom Van Grieken heeft al gezegd dat zijn partij in 2024 de rekening zou presenteren aan linkse leerkrachten. Bij het AfD in Duitsland kun je zelfs online leerkrachten aangeven. Dat is een ontwrichting van het rechtssysteem. Het kan worden gebruikt voor persoonlijke afrekeningen.”

U schrijft over hoe in 1933 de rechterlijke macht helemaal werd uitgehold.

“Aanvankelijk was er nog een onafhankelijke rechterlijke macht en een grondwet, maar al snel begint die af te brokkelen. Eerst werd de vrije pers en de vrijheid van vergaderen aan banden gelegd. Officieel om de marxisten te kunnen aanpakken, maar het kwam er al snel op neer dat alle tegenstanders werden aangepakt. Op 17 februari vaardigt Hermann Göring, toen minister van Binnenlandse Zaken van Pruisen, een zogenaamd schietbesluit uit: de politie en de nazistormtroepen kregen daarmee het recht om op hun tegenstanders te schieten. De rechteloosheid nam almaar toe. Rechters moesten het ‘Gesundes Volksempfinden’ toepassen.”

Nog een term die de nazi's hebben gelanceerd.

“Ja, het gezonde volksgevoel. Met daaraan gekoppeld het Führerprincipe. Want als je de wil van het volk wilt volgen, moet die wil eerst nog worden ingevuld. Wat was de wil van het volk? Dat was wat Hitler voorschreef. Rechters moesten dus Hitler volgen. En ze begonnen zich, mede uit angst, meer en meer daaraan te conformeren. In mijn boek geef ik het voorbeeld van een rechter die de commandant van een concentratiekamp in verdenking stelde. Die werd meteen zelf gedeporteerd, omdat Hitler meteen ingreep. Opnieuw, vergelijk met vandaag: de kritiek op de onafhankelijke rechterlijke macht neemt toe.”

U verwijst onder meer naar socioloog Mark Elchardus, die kritiek heeft op wat hij de ‘juristocratie’ noemt.

“Elchardus stelt in zijn jongste boek Reset voor om uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te onderwerpen aan een zogenaamd volksberoep: het parlement zou zo’n uitspraak dan met een tweederdemeerderheid kunnen wegstemmen. Dat is zeer gevaarlijk. We hebben onafhankelijke rechters nodig, met alle mogelijkheden tot beroep, tot en met het Europees Hof. Als je het parlement laat beslissen, kom je in situaties zoals je die ziet in Polen, waar de lgbtq-gemeenschap niet langer wordt beschermd. Homohaat zag je bij de nazi's trouwens ook al.”

Uithalen naar ‘wereldvreemde rechters’ is erg populair bij uiterst rechts.

“Die kritiek hoor je inderdaad bij Zemmour, bij Geert Wilders, maar ook Theo Francken (N-VA) is een typisch voorbeeld van een politicus die onafhankelijke rechters viseert. Hij heeft ooit letterlijk gezegd dat we artikel 3 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens maar moeten ‘omzeilen’, om pushbacks van bootvluchtelingen mogelijk te maken. Ik vertel in mijn boek hoe Hitler later met zogenaamde ‘Richterbriefe’, richtlijnen voor rechters kwam: daarin stond wat een rechter in specifieke gevallen moest vonnissen.”

Niet meer zelf nadenken, dus.

“Nee, rechters moesten gewoon volgen wat in die richtlijnen stond. De rechterlijke macht werd compleet ontmanteld. Die aanval zie je vandaag ook. In de VS verzette Trump zich tegen de ‘gestolen verkiezingen’. Elke rechterlijke uitspraak die hem niet beviel, schreef hij toe aan politieke beïnvloeding. Het psychologisch profiel van Trump valt trouwens te vergelijken met dat van Hitler: geef nooit een fout toe, neem nooit verantwoordelijkheid voor iets, en steek altijd de schuld op iemand anders. Dat is volop aan het doorsijpelen. Er zijn ook bij ons een paar politici die dat heel goed kunnen.”

Hoor ik hier in de verte een verwijzing naar de N-VA?

“Voorzitter Bart De Wever is daar het typevoorbeeld van. Ik weet niet of uw krant nog groot genoeg is om op te lijsten wie hij allemaal al ooit de schuld van iets heeft gegeven.”

Even terzijde. Ik weet dat u uit principe in interviews nooit over uw broer praat, maar dit wil ik u toch voorleggen: zowel Els van Doesburg als haar verloofde Peter De Roover, vooraanstaande N-VA'ers, vinden dat uw broer in de cel thuishoort.

“Dat is te gek voor woorden.”

De N-VA figureert niet prominent in uw boek, maar komt er wel in voor.

“Ik heb het onder meer over de onderhandelingen die De Wever in 2019 heeft gevoerd met Vlaams Belang over een Vlaamse regering. Als je dat doet, twee maanden lang, dan maak je zo’n partij helemaal salonfähig. Maar ook -Francken komt een paar keer voor in mijn boek. Ik verwees al naar dat ‘omzeilen’, maar ik heb het ook over die keer dat hij zei dat een park waar asielzoekers sliepen, moest worden ‘opgekuist’. Dat kadert in de dehumanisering, nog een parallel met de nazi’s. De Joden waren ‘parasieten’ en ‘ratten’.”

U bent ook streng over het idee van Theo Francken, en andere Europese politici, om asielzoekers naar Rwanda te brengen, zodat ze daar hun aanvraag kunnen doen.

“Dat noemt men deporteren. Dat is in feite het Rwanda Deportatieplan. Extreemrechts heeft het daar al lang over, niet alleen bij ons. Trump wilde elf miljoen mensen deporteren, Matteo Salvini heeft in Italië beloofd dat hij 400.000 migranten zou terugsturen naar Afrika, en toen de voormalige Britse premier Boris Johnson over dat Rwandaplan begon, werd het meteen opgepikt door de N-VA – en natuurlijk door Vlaams Belang, dat zich allicht ingehaald voelden door N-VA. Ook de Deense socialisten steunen dat idee. Ik vergelijk het met het infame Madagascarplan van de nazi’s.”

Hoe zat dat precies in elkaar?

“Er is een indrukwekkend boek over geschreven: Het Madagascar Plan van Hans Jansen. Het plan van de nazi’s was aanvankelijk om alle Joden naar Madagaskar te deporteren. Toen -Engeland zich bleef verdedigen en de inval in Rusland in eerste instantie succesvol was, veranderde dat plan: ze zouden vijf tot zes miljoen Joden over de Oeral deporteren, naar Siberië. Maar eind 1941, toen de oorlogsmachine begon te stokken, beseften de nazi’s dat ook dat niet zou lukken. Toen kwamen de getto’s, en al snel het vernietigingsplan.”

De katholieken hebben twee keer de kans gemist om Hitler van de macht te houden. Een eerste keer toen ze hem rijkskanselier lieten maken, de tweede keer toen ze mee stemden voor de machtigingswet, die van Hitler een dictator maakte.

“Alleen de sociaaldemocraten hebben tegen die fameuze machtigingswet gestemd. Dat was de cruciale gebeurtenis van 1933, omdat er daarmee van het parlementaire systeem niets meer overbleef. De voorzitter van de sociaaldemocraten zei toen: ‘We zijn weerloos, maar niet eerloos.’ De katholieke partij heeft zich niet verzet. Ook de katholieke kerk, en andere christelijke organisaties, hebben zich aan Hitler onderworpen. Met het concordaat van paus Pius XI met Hitler, kreeg nazi-Duitsland internationale erkenning. En dan nog wel door het Vaticaan, dat als een morele gids werd beschouwd.”

Hoe verklaart u dat de Olympische Spelen in Berlijn in 1936 alleen door de Sovjet-Unie werden geboycot?

“In 1933 was al een artikel verschenen in The New York Times waarin werd gehint op een mogelijke boycot, door wat Hitler met de Joden deed. Hitler was daar gevoelig voor, en stuurde diplomaten uit om overal de gemoederen te sussen. In 1936, tijdens de Spelen, waren ook alle verwijzingen naar anti-Joodse bepalingen uit het straatbeeld gehaald. Er was ook veel minder straatterror.”

In 1933 was de Belgische pers positief, na een voetbalwedstrijd België-Duitsland op 22 oktober, schrijft u.

“Ja, journalisten waren onder de indruk van de orde en de tucht die er heersten. Zo zal men dat vandaag in Qatar ook doen, bij het WK voetbal: de pers uitnodigen om te komen kijken hoe

ordelijk en degelijk alles verloopt. In 1936 was de internationale pers relatief positief over de Spelen in Berlijn. Dat toont toch hoe sluw Hitler was, gelet op wat hij na 1936 allemaal heeft gedaan.”

De aanloop naar de Holocaust was lang. Waar is hij begonnen?

“Zodra het onderscheid werd gemaakt tussen volksgenoten en anderen. Toen Duitsers zich moesten legitimeren als volksgenoten, door te bewijzen dat ze vier niet-Joodse grootouders hadden. Dat was de volksgemeenschap, waar ook Vlaams Belang steevast naar verwijst. Neem nu de tweet waarin Dries Van Langenhove voorstelde om eens een experiment te doen met een etnisch Vlaamse stad, om te vergelijken met een andere. Dan stelt zich de vraag: wie is een echte Vlaming en wie niet? De Hongaarse premier Viktor Orbán is tegen de vermenging van Europeanen en niet-Europeanen. De doos van Pandora, want wie is een echte Europeaan? Zodra je het onderscheid maakt, begint de vervolging.”

U verblijft vaak in Italië. Wat verwacht u van de nieuwe premier Giorgia Meloni? Ze lijkt zoete broodjes te willen bakken met de Europese Unie.

“Op dat vlak is haar toon al wat veranderd. Omwille van het geld, vooral. Italië zou zo’n 200 miljard euro aan steun moeten krijgen van de Europese Unie, om het land economisch te laten draaien. Maar haar partij Fratelli d’Italia stamt uit de neofascistische beweging die in Italië altijd heeft bestaan. In Italië veel sterker dan in Duitsland. Benito Mussolini wordt nog door velen geëerd, er wordt nog elk jaar een soort plechtigheid voor hem gehouden. Dus qua Europese Unie zal Meloni misschien de juiste koers volgen, maar op het vlak van migratie zet ze al de toon door boten met migranten en asielzoekers tegen te houden en ze terug in zee te sturen.”

U vergelijkt 1933 met vandaag, maar schrijft tegelijk dat de geschiedenis zich nooit gewoon herhaalt. De laarzen zullen niet door de straten marcheren, maar het zal een andere vorm aannemen. Welke?

“Dat hebben we al gezien in de VS, met Trump. Ook bij ons draagt extreemrechts keurige maatpakken, ze zien er deftig uit, en willen zich zeker niet met de jaren dertig associëren, en al helemaal niet met de Holocaust. Maar hun intenties gaan wel in een bepaalde richting, die illiberaal is en antidemocratisch. We zien in Hongarije en Polen in welke richting men de samenleving kan sturen. Dat kan ook hier gebeuren. Niets is verworven.”

En uiterst rechts temmen door ze te laten meeregeren: dat werkt niet, zegt u.

“Nee, dat werkte in 1933 niet, en dat zal vandaag ook niet werken. Kijk naar wat er gebeurt in een aantal landen van de Europese Unie: naarmate de middenpartijen radicaler worden, winnen de extremen aan invloed en stemmen. De Partido Popular in Spanje nam het discours van Vox over, en wie won? Vox. In Duitsland namen de christendemocraten de taal van AfD over, en wie won? AfD.”

Vandaar uw strenge oordeel over die ‘Vol is vol’-uitspraak van Egbert Lachaert. Wat hij met zijn discours doet, is het Vlaams Belang nog wat sterker maken.

“Absoluut. Dat is de reden waarom ik dit boek heb geschreven. Als we niet meer op zulke uitspraken reageren, dan zorgen we voor wéér een stuk normalisering. Tot mensen op den duur zeggen: ach, inderdaad, vol is vol, laat Vlaams Belang het maar eens proberen.”

Wat verwacht u in 2024, als N-VA en Vlaams Belang een forse meerderheid zouden hebben? Gaan ze dan samen besturen in Vlaanderen?

“Zeker. De partijen hebben een duidelijk gemeenschappelijk programmapunt, namelijk de onafhankelijkheid van Vlaanderen en dus de splitsing van ons land. VB-voorzitter Tom Van Grieken heeft al aangekondigd dat hij eenzijdig de onafhankelijkheid wil laten intreden in 2029. Terwijl de Belgische grondwet dat helemaal niet toelaat. De Leuvense politicoloog Bart Maddens heeft hetzelfde idee: dat het Vlaams Parlement moet kunnen beslissen om de Belgische constitutionele orde opzij te schuiven en zich soeverein te verklaren. Dat is antidemocratisch.”

Het onderwerp staat een beetje los van uw boek, maar ik ben benieuwd hoe u kijkt naar de discussie over de Vlaamse canon.

“Toen ik wist dat in het Vlaamse regeerakkoord stond dat er zo’n canon moest komen, heb ik meteen geschreven dat het een absurd idee is. Het gaat over de constructie van een verleden dat nooit heeft bestaan. De Guldensporenslag in 1302 is grondig onderzocht, en die had niets te maken met de Vlaamse strijd, maar alles met de sociale problematiek. Het grote gevaar van zo’n canon is dat men geschiedenis gaat reduceren tot een aantal mythes waar weinig zekerheid over bestaat.”

Wat met de VRT, die wordt verondersteld de Vlaamse identiteit te versterken?

“Dat is de bedoeling van een canon: via onderwijs en media de nuances uit de geschiedenis halen. Zo’n opdracht aan de VRT geven, is echt een vergiftigd geschenk. Ik zou niet graag in de schoenen van de programmaverantwoordelijken staan. Zij krijgen dat nu opgelegd. Hoe gaan ze dat doen? Bij Studio Brussel, bij Canvas, en noem maar op. In plaats van verbindend te werken, zal het alleen maar verdeling zaaien. Die canon wordt een bron van permanent conflict. Het zal discussies uitlokken, misbruikt worden door de ene, genegeerd door de andere. Spelen met vuur: dat is het.”

Tot slot. Net zoals in de jaren dertig zijn sommige mensen vandaag de verkiezingen beu. Zelfs intellectuelen doen er soms wat laatzinnig over. Zo heeft David Van Reybrouck het in zijn pamflet Tegen verkiezingen over ‘verzieking’ en vergelijkt wijlen de Amerikaanse socioloog Benjamin Barber, erg populair in progressieve kringen, de stembus met een openbaar toilet, waar mensen discreet hun gevoeg doen. Wat vindt u daarvan en hoe staat u tegenover loting en deliberatie?

“Ik blijf toch vooral een grote voorstander van de representatieve democratie, en zou die vooral willen versterken. Meer en meer mensen beginnen stilaan te denken dat die eeuwige zoektocht naar een consensus toch te lastig is, en dat het goed zou zijn om de teugels eens in handen te geven van iemand die rechtlijnig bestuurt. Maar dan verlaten we het pad van de democratie. Ik hou nogal van de definitie van de Franse filosoof Claude Lefort: democratie is het onophoudelijke gevecht om de lege stoel van de macht.”

En dat gevecht stopt nooit.

“Het conflict eindigt nooit. Inderdaad. Maar extreemrechts zou graag willen dat het wél eens eindigt. Zogezegd in naam van het volk. Dat is de essentie van extreemrechts: ze willen alles verenigen tot de volkswil die naar voren wordt gebracht door één leider. En die moeten we dan maar aanvaarden. Dat is in 1933 op een extreme manier gebeurd en het kan vandaag opnieuw gebeuren als extreemrechts aan de macht komt.”

‘Politici zouden een deel van hun wedde moeten wegschenken’, schrijft politoloog Jonathan Holslag (VUB).

Ik heb het niet zo voor extreme partijen. Hoewel ze belangrijke problemen zoals ongelijkheid aan de kaak stellen, zijn hun oplossingen vaak weinig realistisch en zelfs schadelijk.

Ik begrijp wel waarom steeds meer mensen er hun heil zoeken. Het wanbeleid, de schraapzucht en de wereldvreemdheid van sommige centrupolitici stuiten elke weldenkende mens tegen de borst.

Nu een koude winter nadert, zal de woede alleen maar toenemen. We hebben helemaal geen Poetin nodig om onze democratie te ondermijnen. De grootste bedreiging voor onze democratie is de klasse goed betaalde beroepspolitici die elke voeling met de burgers verloren lijkt te hebben.

Vorige week uitte een vertegenwoordigster van de extreemlinkse PVDA in het Vlaamse Parlement haar terechte bezorgdheid over de vele kinderopvangplaatsen die door de stijgende energieprijzen moeten sluiten. Kinderen en moeders, vervolgde ze, dreigen daar de prijs voor te betalen. Kinderen hebben een oppas nodig, dus zullen moeders moeten thuisblijven.

‘Ik weet niet of u beseft dat er meestal twee ouders zijn en er ook zo iets als een vader bestaat’, beet de parlementsvoorzitster haar toe in een plat Antwerps dialect. ‘Mijn kinderen zijn bij de papa.’ Applaus op de tribune.

Dat de kinderen bij ‘de papa’ terecht kunnen is geweldig. Vaders hebben ook een rol in het huishouden. Maar wat een arrogantie.

De voorzitster, mevrouw Liesbeth Homans (N-VA), zetelt in het halfroond voor een bruto wedde van 276.000 per jaar. Dat is vijf keer het gemiddelde salaris. En het is niet eens zo dat daar bijzondere verwezenlijkingen tegenover staan. Ze werkte zich op via kabinetten en haalde in de verkiezingen van 2014 163.500 stemmen. In 2019 duikelde dat naar 40.480. Toch zit ze daar voor een slordige 23.000 euro per maand. Aan haar retorische vaardigheden is het alvast niet toe te schrijven. Ze doet niet eens moeite.

Liesbeth Homans heeft elke voeling met de burgers verloren.

De houding van die parvenu in het debat is een metafoor voor platte zelfbedieningspolitiek. Als ik als alleenstaande moeder of als ouder in een minder gegoed gezin naar zo’n taferelen zou kijken, zou ik niet rustig blijven. Bovendien wordt het salaris van zulke kornuiten ook nog eens aangepast aan de inflatie. In het geval van mevrouw Homans zou dat het komende jaar neerkomen op 5500 euro extra. Dan kan papa al eens een paar dagen thuisblijven.

Dit is het democratische equivalent van Marie-Antoinette. Toen deze Franse koningin hoorde dat het Franse volk geen brood meer kon kopen, zo gaat de legende, zei ze dat ze maar brioche moesten eten. Er is nog zo’n voorbeeld. Wanneer de Chinese keizer Jin hoorde dat zijn burgers zo veel honger hadden dat ze gras aten, antwoordde hij dat ze beter vlees zouden kopen. In beide gevallen werd die wereldvreemdheid beantwoord met een volksopstand. Ik vraag me af of onze democratie nog te redden valt als er zich niet snel een politieke beweging aandient die het meent met het lot van onze gehavende samenleving.

De overheid kan natuurlijk niet alles oplossen. We zullen met zijn allen de broeksriem nog meer moeten aanhalen. Maar hoe geloofwaardig is een oproep tot soberheid als die komt van een klasse beroeps politici wier rug stilaan met het pluuche en het bijbehorende salaris vergroeid is? Politici en topambtenaren moeten vooral goed besturen. Maar als zij écht het volk willen dienen en bekommerd zijn om het lot van onze democratie, zouden zij symbolisch een deel van hun wedde moeten wegschenken. Meteen. Het uitblijven van een akkoord daarover mag dat niet verhinderen.

AGENDA JANUARI-FEBRUARI 2023

INHOUDELIJK THEMA VAN HET WERKJAAR 2022-2023 "VRIJHEID IS MEER DAN IK IK IK....."

Graag nodigen we iedereen uit voor de 47ste Kerstviering van de Jebrongemeenschap. We kunnen maar echt Kerstmis vieren met onze ogen en oren gericht op de wereld waarin we vandaag leven. Want zo begint ook het Kerstverhaal van Lukas: "Keizer Augustus gaf het bevel en iedereen ging op weg omdat het moest..."

Wij worden vandaag geconfronteerd met déze onze wereld, waarin veel goeds gebeurt (bijvoorbeeld de warmste week en vele engagementen van mensen die structureel iets willen doen in onze wereld), maar ook veel wat ons leven soms angstig en onzeker maakt: klimaat, energie, oorlog, enzovoort.

Daarom hebben we boven onze Kerstviering de uitdagende woorden geplaatst die de Nederlandse dominee Miskotte schreef tijdens de hoogdagen van het nazisme:

"de toestand is hopeloos, maar niet ernstig", waarin vrees en hoop in één krachtige zin worden uitgedrukt.

Vanuit **die door hoop gedragen ernst** willen we er samen een vreugdevolle Kerstviering van maken.

Zaterdag 24 december om 17 uur Werfkapel, Werfplein Aalst, Hartelijk welkom.

,

Zondag 8 januari (Nieuwjaarsviering) HOE DOODDOENERS DE VRIJHEID BEDREIGEN

Eerste dooddoener: Het wordt toch weer niets dit jaar, want "l'histoire se répète!"

Na de viering heffen we het glas op het nieuwe jaar 2023

Deze viering wordt voorbereid en voorgegaan door groep 1.

Dinsdag 10 januari Bijbels leerhuis van 19.45 tot 22 uur: we lezen verder in het boek Numeri (hoofdstukken 7-9).

Dit leerhuis gaat door in De Mantel van Sint Maarten.

Zondag 22 januari: de geplande viering in De Werfkapel gaat niet door omwille van de uitreiking van jaarlijkse VREDESPRIJS in het Wereldhuis (om 10.30 uur)

Zondag 5 februari om 10.30 uur: viering in De Werfkapel

HOE DOODDOENERS DE VRIJHEID BEDREIGEN. Tweede dooddoener: Er is geen alternatief

Deze viering wordt voorbereid en voorgegaan door groep 2.

Dinsdag 14 februari Bijbels leerhuis van 19.45 tot 22 uur: we lezen verder in het boek Numeri (hoofdstukken 10-11).

Dit leerhuis gaat door in De Mantel van Sint Maarten.

26 februari om 10.30 uur in De Werfkapel:

1ste zondag van de vastentijd en zegening met as.

Deze viering wordt voorbereid door Stefaan

5 maart om 10.30 uur: viering in De Werfkapel

HOE DOODDOENERS DE VRIJHEID BEDREIGEN. Derde dooddoener: Je kan er niets aan doen, je bent gewoon machteloos

Deze viering wordt voorbereid en voorgegaan door groep 3.

Dinsdag 14 maart Bijbels leerhuis van 19.45 tot 22 uur: we lezen verder in het boek Numeri (hoofdstukken 11-12).

Dit leerhuis gaat door in De Mantel van Sint Maarten.

Jebron Info

Wens je Jebron-Info niet meer te ontvangen, geef dan een seintje via mail.

Jebron vzw ; Open Huis voor Vorming en Pastoraat

Nieuw Mailadres : jebron@jebron.be

Nieuwe Website www.jebron.be

Nieuw Postadres: Hogeweg 50, 9320 Erembodegem

Raad van Bestuur: Inge De Bruyn, Paul De Witte, Luc D'Hooghe, Annie Maes, Kristien Renneboog, Erik Van Assche

Liturgieverantwoordelijke Paul De Witte